

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12983

DER FOYLER FUKS UN DI
KLUGE HUN

Daniel Charney

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

MICROFORM

קינדער-לייבלייך

ד. טשארני.

דער פוילער פוקס
און די קלוגע הונ

בעארבעט פון פראנצ.

1919.

ALMON MARMON
NEW YORK

וויכנער פארלאג פון פ. א. קלעצקין.

MICROFORM

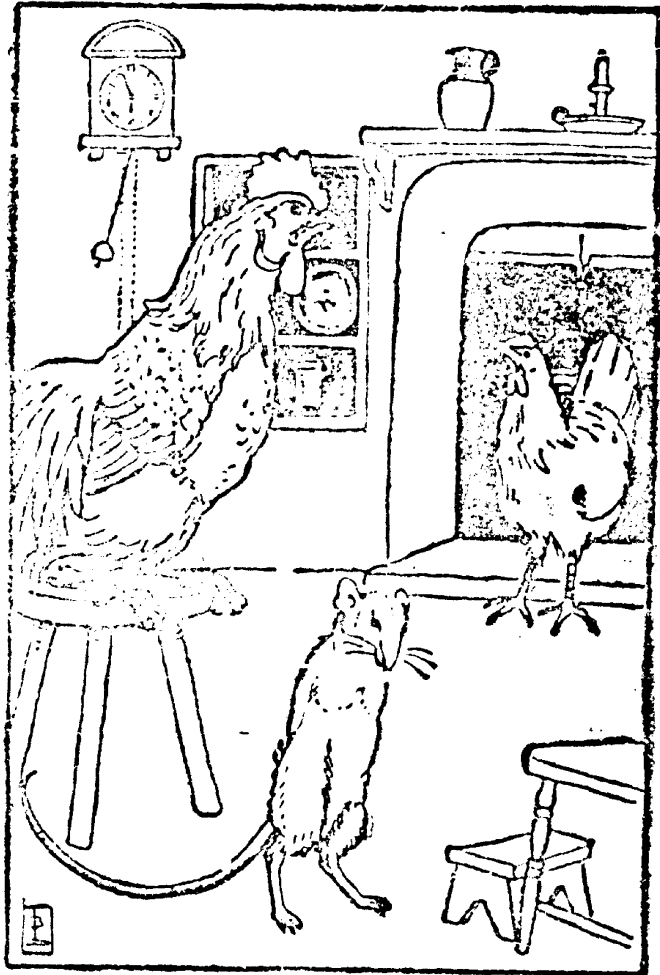
(2/3)

דרוקעריי היילנער פארלאג" היילנע, קליין סטעפן גאס 23.

דער פוילער פוקס אין די כלוגע הון.

(א מעשה'לע פאר קליינע קינדער.)

אין א קלרן ציכטיג הונטל אויף א שפיץ פון
א בארג האט געלעבט בשלום ובטוה א הונדערשע
פאך פאלק. זיי פלעגן זיך אלע באדימען אויפן
קול, אז זיי שטעמען פון ריינעם גאלאגאנסקען יחוס
און פלעגן זיך רופען נישט אנדערש, ווי דער הער
פלייס-פלייס און מאדאם ציפ-ציפ. זיי האבען געגלויבט,
אז קיין גרעסערער טיטל קאן גאר אויף דער וועלט
ניט זיין. מער נישט אין זאך פלעגט זיי פארשאפען
גרויס ענחת נפש: זיי האבען געבאך נישט געהאט
קיין הונדערלאך, וואס וואלען זיי משמח זיין אויף דער
עלטער. איז וואס זאל מען טון? האבען זיי אריין-
גענומען צו זיך און שטוב א פארזיכטיג טיזעלע,
וואס האט געבאך נישט געהאט קיין מאטען-מאטען.

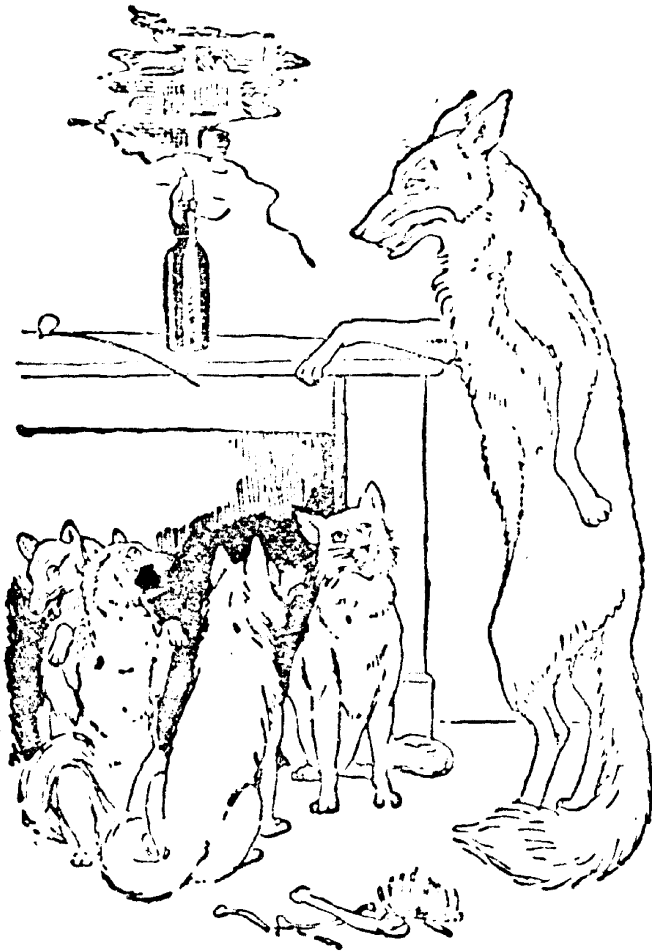
און אלע דרש האָבען געלעבט גליקלעך און צופרידן
 דאָן אין דער הייל, וואָס אייפן שפיץ פאַרן.
 ציפּוסקום פאַרן אויף דער אַנדער זייט טאָך
 איז געשמועסן אָן אַנדער הייל, וואָס האָט זיך געהאַר
 אַנטוועקענדיג פון דער ערשטער, די טיר און
 דאָרטן געווען אויף דער העכסט אַרומגעקומען פון
 די וואַנטעס, דאָס איינע פלעגט רויכערן, די
 שניידן זענען אלע געווען צעבראָכען, און ווען איר
 מיט נאָך אַ קוק, וואָס איינמאָל מיט זיך, וואָלט איר
 דערזעהן אַ הייבט ביים שפּיטעס די פאַרלאָגע פול
 מיט מיט און דער קאַמפּאָק אַנגעגען פאַרשטאַ
 צייט, דאָס איז געווען די קירח פון דעם הער פּוקס
 מיט זייט פיר פּיקלעך.

די צייטאוינער פון דעם האָנגער פאַרלאָגעס
 האָט האָבען געלעבט אויף צוהיל, דער הער פּוקס,
 לויטל, איז געווען געהאַר צו פּילעס פאַרשטין און
 פלעגט אַרבעטן גאָר אָן הייק, ס'פלעגט אים וועגן
 וואָס אַרעק צו זייט פּיקלעך האָבען וואָס צו
 אַבליקן צו נישט, זיין לייבסטע ענדא איז געווען צו
 זיצן ביי פּענטטער, רויכערן זיין פּיפּקע און טריי-
 קען זיכען ווייך, וואָרום ער פלעגט קאָר פילען

אטרוקענקעט אין הצלו. און די אַרומע פיקסלאַך
פלעגען, נעבאָך, ווערען פון טאָג צו טאָג אַלץ כּאָ-
נערער און דערער.

אוינמאָל אין אַשנעס פּרהמאָרגען איז שוין
אַבער, ווי מען זאָגט, פּאַו מיס עד נפּש — אַ מינוט
צום מיט, און אַלע פיר פיקסלאַך האָבען געמאַכט
אַנציקה, און ווי טוען עפעס האָבען אין טייל. ווי
האָבען אָנגעהויבען אַזוי צו לאַרומען, און דער דער
פּאָקס, פּכּבּוּרו וּבּעצמ, איז שוין אַרויס פון געדולד
און האָט זיך אָנגעהויבען ביווערן אויף די בודע
נפּשות אויף גאָר אַפּיאַוסען אופן. ער האָט זי גע-
זיעלט מיט אַזעלכע גראָבע ווערטער, און די אַרומע
פיקסלאַך האָבען זיך געשעמט פאַר זייער אייגענעם
טאַטען.

פונדעסטוועגן האָט זיך דער פּאָקס אַנג-
אורקא, אַטראַכט געגעבען, און מען טוט עפעס פאַרט
טון פאַר דאָס קליינזאָרג. האָט ער זיך אַפּאָר טאַל
מיט געווען, איז צוגעגאַנגען מיט פּוילע טרוט צום
טיר, אויפגעפּענט זי, אויסגעשטרעקט די פאַדערשטע
לאַפעס אין דער הויך צום בערג צו, וואו טאָז

געטראגן דאס שטן הונדל פון די הער און האט
זיך געלאזט:

— איר זענט קערדלעך געווען און דער
הויך אין יענעם הונדל האלט אפגעקעטעט פאר פאלק
פראן מיט אהן. דער האן איז זיך פארמא
פערקלארען איר זענט און פאר אהן — זעל
איר די הויך פארמא קעגן פארמא און פארמא
פאר אהן פארמא.

— זענט דער פארמא — דערמאן אהן
געווען אהן פארמא פארמא.

— זעל איר אהן פארמא פארמא
פארמא — זענט דער פארמא פארמא פארמא
— און איר זעל דער פארמא פארמא פארמא —
פארמא און פארמא פארמא פארמא פארמא.
— און איר זעל דער פארמא פארמא פארמא
פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא.

— און איר זעל דער פארמא פארמא פארמא
פארמא און פארמא פארמא פארמא פארמא
פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא
פארמא און פארמא פארמא פארמא פארמא
פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא
פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא פארמא

דער הער פוקס אלץ האָט זיך דערווילע
ארויפגעוואָרפען אַ זעקל אויף די פלייצעס און אַרויפ-
געקלעטערט אויפ'ן באַרג, וואו די הינער האָבען
געוואוינט.

עס האָט זיך אָבער אויסגעלאָזען אַ קורצט
קאַפּיטל, ווי דער פוקס האָט זיך פאַרגעשטעלט.
דער הער פלייס-פלייס איז גראָד הינט געבליבען אַ
גאַנצען פריהמאָרגען אין דער היים, וואָרום עס איז
ביי זיי אַרויסגעקומען אַ מילוקות אין קוץ. דער הער
פלייס-פלייס און דאָס מייל וויינען אויפגעשטאַנען
אויפ'ן לינקען זייט און געקומען צו שפעט צום אָנ-
בייטען. פאַרשטעהט זיך, אַז די מאַכליים וויינען אַ
ביסל קאַליע געוואָרען.

זיי האָבען זיך צעזעצט אויף זייערע פלעצער
ביים טייט, וואו עס האָט שוין געוואָרט אויף זיי די
מאָדעס ציפ-ציפ מיט די געשמאַקע מאַכליים, וואָס
זיי האָט צוגעגרייט, נאָר זיי וויינען נאָך אלץ געווען
אַנגעפרוּגט און צערייזט. דער הער פלייס-פלייס האָט
געשטענעט, אַז די וופ איז אים צו היים, דאָס מייל
האָט געפונען, אַז די שטיקלאַך ברויט וויינען צו גראָב
און די פוטער איז זעהר דיק געשמידט. איז די

מאדאם ציפ-ציפ ארויס פון געדולד און אנשטריי
 געגעבען, זי וואלען שוויגען, האט דאס מירל גראב
 אפגענטפערט: נין, איך וועל קינמאך נישט
 שוויגען! דער הער פליפ-פליפ האט אפאך געטאן
 מיטן פליגל און געוואלט אפינעם פיק טון איר אין
 קעפל אין האט דערוויילע אויסגעקערט אטעפל מילך.
 די מאדאם ציפ-ציפ האט מיט גרויס הארץ-
 קלעמעניש זיך אויפגעהויבען פון מיט און גענומען
 אויסווישען די פארגאסענע מילך.

אין גוטע צייטען פלעגט דאס מיוועלע האבען
 אטיבע נאכין עסען העלפען וואשען די געפעס און
 פארבעטען די בעטען, און דער הער פליפ-פליפ
 פלעגט ברענגען פריש קרעניצע-וואסער, אידער ער
 פלעגט אונגעקעהן צו דער ארבעט. האנט אבער
 האט זיך דאס טיול געמאכט נישט וויסענדיג, ווען
 די מאדאם ציפ-ציפ האט זי גערופען צו העלפען.
 און דער הער פליפ-פליפ פון זיין זייט האט ער-
 קלערט, אז ער איז צוגעקילט און וועט בלייבען א
 גאנצען טאג אין דער היים. האט ער גענומען זיין
 בלאט צייטונג און האט זיך גאנץ ברייטלאך צעלעגט
 געבען אויווען.

האָט שוין געפאך די טאדאס ציפ-ציפ געמוזט
אליין וואַשען די געפעס אין פארבעטען די בעטען.
נאָכדעם האָט זי מיט אַוועהטאָג אין האַרצען אַני-
געטאָן אויף אַ פליגל אַקלרן קריגעלע אין-אין
אויפן אַנטעפן פריש קרעניצע-וואַסער. זי האָט
אַבער אַלץ נאָך נישט געקענט פאַרגעסן די שרעק-
ליכע סצענע, וואָס האָט זיך אָנגעשפילט הינט אין
איר היזל, וואו עס האָט זיך קאָסיד געלעבט אַזוי
רוהיג אין גוט.

זי האָט גאָרנישט הוישר געווען, אז אויף זייער
שטיבל רוקט זיך אַן מיט גרויסע טריט נאָך אַגרע-
סערע ספּנה, בשעת דער הער פלייפ פּלייפ געפונט
זיך אליין אין דער היים, זי האָט מסתמא געמוזט
אַרויסגעהן פון דער הינטערשטער טיר, וואָרום דער
הער פוקס האָט אָנגעקלאַמט אין דער פאַרצדנער.
דאָס טיזל האָט אָפגעעפונט, און ווי נאָר זי האָט
דערזעהן, מיט וואָס פאַר אַן אויך זי האָט דאָ צו
פון — האָט זי זיך גלייך אָפגעטראָגען אויף אירע
פלינקע פיסלאך, וואו פּעפער וואַקס.

אין דאָס טיזל איז געווען גערעכט, יואָרום
דער הער פלייפ פּלייפ וואָלט זיך פאַר אים אין אַזע

סָבֵנָה-צִיַּט גַּעוּזִים נִישֵׁט אַרְיִנגֶשטעלט. אַמִּדוועלע
איז דאָך בַּטָּבֵע אַ שוועכע באַשעפֿעניש.

דער הער פּלױפֿ-פּלױפֿ אָבער איז געווען אַזוי
פּאַרטיִפּט אין זײַן בלעט צײַטונג, אז ער האָט גאָר-
נישט באַמערקט דעם מױאָסײַן פֿנים פֿון זײַן נִישֵׁט
געשעטענעם גאַסט, וואָס האָט נִישֵׁט לאַנג טראַכט-
טענדיג געגנבען אים אַכאַפּ אָן פּאַרן העלן און
אויסגעטרױען פּאַר פּרױד :

— זעהר גוט! סײַז כּלעבען, אַגלױק, גאָר
ניט געהאַפּט צו האָבען דעם פּאַרגעניגען אַרײַך צו
טרעפֿען אין דער הײַם!

און אַידער דער הער פּלױפֿ-פּלױפֿ האָט נאָך
צײַט געהאַט זײַך אַרומצוקוקען, האָט אים שוין דער
פּוקס אַרְיִנגֶשטפּאַרט אין זײַן שוואַרצען זעק און
אַרויפגעוואָרפען אױפֿן פּלױצע. דאָס אױפֿערגעשראַ-
קען מױל איז דערזױל הענדום-פענדום אַנזעקעלאָ-
פען אַנטקעגען דער מאַדעם צײַפֿ-צײַפֿ און איר אָנ-
געזאַנט די טרויעריגע בישױרה פּונם אומגלױק, וואָס
האַט געמראָפֿען מיט איר מאַן.

— עך, ס'ארע אומגליקליכער מאָג הינט איז! —
 האָט אויסגעשריען די אָרימע הונ, — און ווי צוויי
 וואָל איך אים דען איצטער רעמעווקן?
 זי האָט איבער עפעס אַינס און צוויי געטאָן אַ
 פּרעכט אין אַזאָג צום טיזל:
 — לויף וואָס גיכער אין קעלער אַרײַן, עפען
 דעם גרויסען קאַסטען און ברענג טיר פיר פּלעש
 פון טשן בעסטען סידר-וויין!
 געוואָגט און געטאָן. און די מאַדאַם ציפּ-ציפּ
 האָט גלייך אַ כאַפּ געגעבטן צוויי פּלעש און גיך,
 זעהר גיך אַראָפּגעפּלוינגען פון באַרג דורך אַן אַנדער
 וועג. זי האָט שוין געוואוסט דעם מאַרשרום, וואו
 עס האָט באַדאַרפט דורכגעזען דער פּוילער פּוקס,
 און זי איז טאַקע געקומען אונטער דעם באַרג, נאָך
 אידער מע האָט געקאָנט ועהן דעם פּוקס, שלע-
 פענדיג זיך מיט דער שווערער כּוּשאַ. האָט זי
 אַוועקגעלעגט די בידע פּלעשלאַך אויפן וועג און
 האָט זיך גלייך אַלאָ געטאָן אַ היים, נעמען די אַנדערע
 צוויי, וואָס זי האָט זי שוין אַוועקגעלעגט אַ ביסעלע
 אַן אַזיט אונטער אַ בוים. אַז זי האָט אַבגעטאָן די
 שטיקל אַרביט, איז זי פּלינק אַוועקגעשפרונגען צו

יענעם ארם, וואו די האט אונטערגעלעגט די ערשטע
 צוויי פלעטער אין זיך באהאלטן אונטער א קיסט.
 פרי צו זעהן, וואס דא וועט פאסירן. גראד אין
 דער מיטע האט זיך באוועגן דער פוקס מיטן זעקל
 אויף די פלעטער.

קייט, וואס ער האט זיך געשליסן. דער זעק
 איז אים געווען א מיטל צו שטיצע זיך מיט, און
 ער האט געווען זיך אין פיל, און די זעלבע האט
 אין דער צייט גאט זעהן געווען, האט אים גאט
 מער אפגעוואקסן. האט ער זעהן אונטערגעלעגט
 זיך געווען און אויך און און און און זיך זעט
 געווען וואו אונטערגעלעגט. האט ער זעהן
 פאלן באהאלטן אויפן זעקל צו פלעטער מיטן
 סידעווען אין האט אים אגעווען געווען פאר פריי.
 ער האט גלייך אראפגעוואקסן פון זיך זעט זעק.
 אויפגעוואקסן די פלעטער אין מיט אין אונטערגעלעגט אים.
 געווען זיך זעהן. נאכדעם האט ער זעהן
 ארויפגעוואקסן דעם זעק אויך זיך אין זעק זעק.
 זעט, ווי פרוהער, האט ער זיך אונטערגעלעגט אין
 ווען די אריבער טראם ציפ-צופ האט זיך מיט
 קלעבעניש אין הצרען געלאזט נאך אים.

ווען דער פוקס איז צוגעצאנען צו די אנדערע
צוויי פלעטער, האָט ער דערפילט נאָך אַינמאָל קעגן
דאָרשט, ווי פריער. האָט ער ווידער פֿאַר טיפּקע
אַרצאָנעוואָרפֿען דעם זאָק פֿון זיך, אונטערזוכען
דעם גאַנצן סוף און זיך צוגעשפּאַרט אַ ביסל צום
ביים, וויל ס'האָט זיך אים געפֿעלט אַדערעס.
און ווי נאָך די מאַדאָס ציפֿעציע האָט אים
דערנעבן כּאַפּענדז-אויף גלייך אונטערגעפֿונען
אַדום, אָנגעבן אים קעכטל מיטן קליפּערוועג, און
אין דעם קליין טייל און אים נעגירט אָנגעלאָפֿען
מיט אַ זעקל, וואָס און קעגן זי וויל דאָ טון. די האָט
האָט אים גיך אַרומגעגעבן אַ טייל און דערנעבן
טייטן און זאָק אַרומגעלאָפֿען און און מען האָט
באַרד דערנעבן דעם הויטן קאָפּ פֿון דעם דער-
טלאָנגעם דער בלוטפֿלייס. ער און געבן אַ
פּאַרטיקלעך פֿון דער גרויסער האָט און פֿון שרעק
זינע טייער פּערזען וועגן נאָך צענדליגע געוואָרען.
אַבער די פּלינקע מאַדאָס ציפֿעציע האָט אים אַפּילו
קען צום טיט געגעבן זיך אַרומגעקוקען און גלייך
צוזאָג געבן:

— די קיך טיט, ווי אַהאָן און בני אָדום, און

סאך פליטה. נאך אידער וואס, וויך טיר אויף א
שטיין צווי גרויס, ווי דו, און ברענג אים אהער.
צבער איז און צווי, די צייט איז קורץ!
דער הער פלייט פלייט האָט גלייך געטאָן, ווי
געהיסקן, און איז באלד צוריקגעקומען מיט א שווע.
רען שטיין, וואס דאָס טיר האָט אים אנטערגע-
טופט פון הינטען.

— איצטער גיב אים א שמוס אריין אַט אהער
אין לאַך — וואָס די הין, און דאָס איז גלייך אַפ-
געטאָן געוואָרען, די מאַדאָס ציפּ-ציפּ האָט דאָ
אויפֿן אַרט פאַרנייהט דעם זאָק, ווי געווען, ציטערנדיג,
אז דער פּוקס וואָל ויך קלילה דע-ווילע נישט
אויפֿכניי אויפֿכאַפּען. נאָך אַט האָט שוין די הין
געמאַכט דעם לעצטען שטאַך, און דער פּוקס האָט
נאָך אַלץ געשטאַק געבראַפּעט. האָבן ויך אַלע
דריי אָן לאַרם אָפּגעטראָגען. און כאַטש דער וועג
איז געווען באַרג אַרויף, און די זון האָט געבראַפּעט,
זיינען זיי דאָך געקומען בשלום אַהיים און נישט טויט
נישט לעבעדיג פאַרהאַקט די פּענכטער, אַראַפּגע-
לאָזט די פאַרהאַנגען, פאַרדיגעלט די טיר און גע-
בליבען זיצען ווי נאָך אַ תּענית.

— וְעַל אֵיךְ נִשְׁמַע בֵּין דַּעַר הַחַיִּימוֹנֶהר נֶעֱמֵי
שִׁיבֵת אַרְבָּעֵינְיָן וְדָךְ אַיִינֶן טוֹקֶךְ — הָאֵם עֲרֵנְכֵם
אֵין שְׂמֵרָה אֲוֵקֵי גִיטֶן דִּי מַלְאָכִים צִיפ־צִיפִי, וְהָם
הָאֵם וְדָךְ אַרְבָּעֵינְיָן אֵין אֵיךְ פִּעֲמֵר־טוֹב אֵין
וְדָךְ פִּרְוֵי אֲפִיבִילִיטֶן.

— וְעַן אֵיךְ הָאֵם הַיִּם נִשְׁמַע אֵינוּ מִשְׁמַע
נִשְׁמָעֶנּוּ — וְעַל דַּעַר גִּיטֶהר אֵינְדִיק נִשְׁמַע
נִשְׁמָעֶנּוּ אֵיךְ אֵינוּ.

וְהָם אֵין טוֹךְ אֲפִיבִילִיטֶן אֵין טוֹכֶם — דַּעַר מִן
טוֹךְ מִן הַיִּם אֵין פִּעֲרֵי אֵיךְ מִן קִיין מִלְאָכִים נִשְׁמַע
הָאֵם, עַד הָאֵם טוֹךְ וְדָךְ מִן מִלְאָכִים אֵין דִּי מִלְאָכִים
אֵין אֵינוּ גִיטֶן; וְעַן עַד הָאֵם וְדָךְ אֵינְדִיקֶנּוּ,
הָאֵם אֵיךְ וְדָךְ שְׂמֵרָה דַּעַר קִיין אֵינוּ גִיטֶן.
עֲרֵנְכֵם אֵין עַד גִּיטֶן דִּי גִיטֶהר אֵינוּ אֵינוּ
מִן דַּעַר וְדִיגֶהר וְעַן אֵין אֵינוּ מִן הָאֵם אֵיךְ
דַּעַר טוֹךְ־טוֹךְ גִּיטֶהר אֵין קִיין. הָאֵם עַד גִּיטֶהר
נִשְׁמַעֶנּוּ דִּי גִיטֶהר גִּיטֶהר, וְהָם דִּי הֵן
הָאֵם אֵיךְ אֲפִיבִילִיטֶן. עַד הָאֵם וְדִיגֶהר אֵינוּ מִן
אֵיךְ וְדָךְ דַּעַר וְעַן אֵין דִּיגֶהר וְדָךְ אֵיךְ אֵינוּ
וְעַן הָאֵם עַד וְדָךְ גִּיטֶהר אֵינוּ. אֲפִיבִילִיטֶן וְעַן
עַד הָאֵם גִּיטֶהר אֵינוּ מִן דַּעַר־הָאֵם.

אין דער שטודענעטער טעגן ארבעטן זענען אים גרויס, פארן
אין נאך אידען ער האט אים געטאן ווייל ער
אויסגעשטעלט אין אים און אים געטאן — האט
אין אים און דער שטודענעטער און אים
דערשטענען געטאן.

די הונדערט פונקטן האבן זיך געטאן,
נישט געטאן געווען פון דעם אונטערן טעגן.
די האבן זיך א געטאן פארענען ווען אים
הינדערט שטיבל אין האבן געטאן פון הונדערט.

נאך אים האט זיך געטאן אונטער אונטער
טעגן פון דעם פונקטן פונקטן האט זיך געטאן
אויס פון זיך פונקטן געטאן האט זיך געטאן
זיך אין געטאן זיך און אים געטאן זיך אים
געטאן זיך זיך געטאן אין זיך געטאן זיך
ערליכע פונקטן געטאן.

יעדען טאג אונטער פונקטן זיך געטאן פאר
דעם הער פונקטן אין טעגן זיך געטאן אין האט
זיך אונטער און זיך געטאן זיך געטאן זיך
געטאן זיך זיך געטאן זיך געטאן זיך געטאן.
אין דערט אין זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך

א שלום-בית. דער הער פליס-פליס און דאס מיוז
האבען ווידער אמאל אנגעהויבען פעשצען די כווארעם
ציס-ציס אין גענומען אויף זיך פין הינט אן אין
ווייטער צו פירען די בעל-הבתישקבא ווערע, ווי
געהעריג און אין שלום און אין אחרות.
איבערזעצט פון טרענצייניש ד. טהארני.

